

HAMAR ANNA

Megújuló folytonosság. Közfoglalkoztatás egy észak-alföldi kistérségben

Az ellátások és közfoglalkoztatási rendszer változásai ebben a térségben az apró- és kistelepüléseknek kedveznek, a nagyobb településeken már élesen jelentkeznek a program ellentmondásai. Az önkormányzatok által szervezett közfoglalkoztatás nem tudja biztosítani a munkanélküliek teljes körű bevonását a közcélú munkába. A munkavégzésre alkalmas munkanélküliek számának ugrásszerű növekedését nem követte az elvégezhető feladatok körének bővülése, és nem állt rendelkezésre a munkavégzéshez szükséges eszközök vásárlásához elengedhetetlen forrás sem. Az új rendszer nem vagy alig hozott változást a települések évek óta kialakított közfoglalkoztatási gyakorlatában, és csak tovább erősítette a közmunkások szelekcióját. A program újratermeli a munkanélküliek legelesettebb körét, melynek megélhetését kizárólag a segélyek és a támogatások biztosíthatják.

1. Bevezetés

A 2009-ben indított „Út a munkához” program célja a közfoglalkoztatás bővítésével a tartós (aktív korú nem foglalkoztatott) munkanélküliek fokozatos visszavezetése a munka világába. A program nemcsak a célcsoport munkaerő-piaci pozíciójának javítását kívánja elérni, hanem a foglalkoztatás bővítését, a segélyezés munkaellenes hatásának csökkentését és nem utolsósorban a szociális és munkaügyi szolgáltatások együttműködésének erősítését is. A szakpolitika azzal is számol, hogy a közfoglalkoztatásban részt vevő, munkajövedelemmel rendelkezők számának emelkedésével fokozatosan visszaszorítható az informális gazdaság.

Esettanulmányunkban arra keresünk választ, miként befolyásolja a program a közfoglalkoztatás szervezését, milyen gyakorlatok körvonalazódnak eltérő nagyságú és szociális összetételű településeken. Szeretnénk arról is tájékozódni, hogy kik lesznek a közfoglalkoztatás nyertesei, és milyen csoportok alkotják a veszteseket. A tanulmány alapját strukturált interjúk alkotják, melyeket a települések polgármestereivel, jegyzőivel, szociális ügyintézőkkel, a cigány kisebbségi önkormányzat képviselőivel valamint a

munkaügyi központ kistérségi kirendeltségének és a térségben működő családsegítő és gyermekjóléti szolgálatok vezetőivel készítettünk.¹

2. A Csengeri kistérség fő jellemzői

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, a magyar–román határ mellett elterülő, 11 települést átfogó térség településszerkezetét a kis- és aprófalvak határozzák meg, a térség-szervező feladatokat a kistérség legnépesebb települése, az ötezer lakosnál alig többet számláló Csenger látja el. A zsákutcás falvak sorát gyarapítja a két legkisebb lélekszámú község, Komlódtótfalu és Szamostatárfalva. A kiválasztott települések közül stagnál a térségközpont, valamint Porcsalma lakosság száma, míg Komlódtótfalu és Szamostatárfalva dinamikus növekedést jelez.

A népességszám emelkedése egyfelől a cigány kisebbség magas természetes reprodukciójával, jóval kisebb mértékben a romániai magyar családok beköltözésével függ össze. A vizsgált települések között, a helyi becslések alapján kiugróan magas a cigány népesség aránya Porcsalmán, ahol a lakosság egyharmadát, Szamostatárfalván, ahol felét, míg Csengerben egyötödét alkotják. A nagyobb településeken részben szegregáltan élő cigányság és a többségi társadalom együttélésében jelentkező konfliktusok állandósulásáról számoltak be a helybéliek. A konfliktusok forrását a helyi hatalom, a többségi társadalom képviselői alapvetően a cigány családok „viselkedésében” látják; véleményük szerint e családok egyre agresszívabban járnak az önkormányzat nyakára a segélyekért, amelyeket nem is az alapvető szükségletek kielégítésére fordítanak, nem képesek beosztásra, s nem tesznek semmit annak érdekében, hogy helyzetükön javítsanak (pl. nem visznek önellátó gazdaságot). Hangsúlyoznunk kell, hogy ezt a véleményt a támogatásra érdemtelen, a maga hibájából szegény cigányságról azokon a településeken hallottuk, akár kérdés nélkül is, minden beszélgetés során, ahol a cigányok többsége szegregált körülmények között él.

A kistérség nem tudott előnyt kovácsolni határ menti fekvéséből. Hiába szeli ketté nemzetközi főútvonal, a magyar–román határ közelsége nem vonz befektetőket. A gyenge ipart Csenger csökkenő számú cipőüzemei valamint a tyukodi konzervüzem képviselik. A több műszakban működő cipőgyárak a környező falvakból is foglalkoztatnak asszonyokat, a piaci megrendelések elmaradása azonban a műszakok számának csökkenéséhez, végül az egyik üzem bezárásához vezetett, tovább növelve a térségben amúgy is kiugróan magas munkanélküliséget. A konzervüzem is csupán a nyári–ősz munkacsúcs hónapjai alatt kínál munkát az alkalmi munkavállalói kiskönyvesek számára.

A térség gazdaságának húzóágazata a mezőgazdasági termelés, amely napjainkra nagyon sokat veszített erejéből. A családok számára megélhetést biztosító, hagyományos szabadföldi zöldségkertészet a nyomott piaci árak, a magas művelési költségek miatt radikálisan visszaszorult, a folyamatot csak

¹ A kutatást a 33 leghátrányosabb helyzetű kistérség közé tartozó és 11 települést átfogó Csengeri kistérség 5 településén végeztük. A kiválasztott települések eltérő lélekszámmal rendelkező falvak, melyek a szociális helyzet és a jövedelem mutatóinak alacsony értékei alapján kerültek kiválasztásra. A térség települései közül a mintába került a térségközpont Csenger, továbbá Komlódtótfalu, Porcsalma, Szamosbecs és Szamostatárfalva.

tovább erősítette a termelés szervezését és értékesítését végző TÉSZ² termelői összetételében végbement szelekció. A kistermelők kiszorulása a beszállítói körből különösen érzékenyen érintette azokat a cigány családokat, melyek számára a jövedelem-kiegészítés lehetőségét nyújtotta az uborkatermesztés.

A kiegészítő jövedelmet biztosító hagyományos gyümölcsstermesztés szerkezete is változott: a kertekben kialakított gyümölcsösök jelentősége csökken a családok megélhetésében, a természet az ezredfordulótól telepített intenzív művelésű, a nyugati piaci igényekhez igazított, 15–20 vállalkozáshoz tartozó ültetvényekre koncentrálódik. A mezőgazdasági főfoglalkozásuk száma alacsony, és érzékelhetően visszaszorul az időszakos munkacsúcs ideje alatt alkalmazott feketemunka jelentősége is, mert a vállalkozások – tartva a támogatások elvesztésétől – kialakították az alkalmi munkavállalói kiskönyvvvel foglalkoztatott közel állandó munkáskört.

A munkahelyek számának további csökkenését prognosztizálták a térségben, ami pedig növeli a települések legnagyobb foglalkoztatói, az önkormányzatok szerepét a foglalkoztatásban és a családok megélhetésében.

3. Munkanélküliség és közfoglalkoztatás az „Út a munkához” program előtt

A halmozottan hátrányos helyzetű kistérségben a munkanélküliség aránya az országosan magas megyei értéket is meghaladja. Az elmúlt közel egy évtized alatt a nyilvántartott munkanélküliek száma közel megkétszereződött a Csengeri kistérségben.

A tartós munkanélküliek aránya eléri a 39 százalékot, amit nemcsak a kevés és az évtized közepétől tovább fogyatkozó munkahely magyaráz, hanem az ellátó rendszerben rekedtek alacsony iskolai végzettsége és immobilitása is. A „legkedvezőbb” helyzetben a térségközpont van, ahol a tartós munkanélküliek száma évek óta stagnál, míg az apró- és törpefalvakban a csoport aránya együttmozog a leghátrányosabb munkaerő-piaci helyzetű cigányság népességen belüli arányával. A nyilvántartott munkanélküliek legnagyobb csoportját a rendszeres szociális segélyezettek alkották; 2008-ban minden második munkanélküli részesült ebben az ellátásban. A rendszeres szociális segélyesek képzettségben, korban, mentálhigiénés állapotban is heterogén csoportjának közös jellemzője, hogy egyáltalán nem, vagy csak rövid időre tudtak kilépni a munkanélküli ellátórendszerből.

A segélyhez rendelt támogató háttér szolgáltatásokat biztosította a beilleszkedési program, melynek elsődleges célja a munkanélküliek visszavezetése a munka világába, a társadalmi integráció erősítése és a pszichoszociális „szinten tartás”. Az önkormányzatok kötelezheték a segélyezetteket a családsegítő szolgálatokkal való együttműködésre, de csak kevesen éltek a lehetőséggel. A kistérség szociális szolgáltatásait szervező, két központba – a csengeri és a porcsalmi mikrokörzetbe – a 11 települési önkormányzat

² A zöldség-gyümölcs termelői értékesítő szervezetek (TÉSZ) az önálló taggazdaságok termékének értékesítését, részben a termelés szervezését végzik. A szervezetek előzetes valamint végleges elismerését – és a támogatás nagyságát – a tagok termékeinek értékesítéséből származó, kötelezően előírt legkisebb árbevétel eléréséhez és megtartásához kötik. Jelenleg 46 TÉSZ működik az országban, ebből 10 szervezet található Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében. A csengeri Zöld Kert-TÉSZ Szövetkezet az elsők között felelt meg a végleges elismerés feltételeinek.

AZ „ÚT A MUNKÁHOZ” PROGRAM ELSŐ ÉVÉNEK EREDMÉNYEI

közül mindössze a térségközpont és négy falu önkormányzati határozatai érkeztek meg az együttműködésre kötelezettekről.

A program legnagyobb előnye kétségkívül a személyre szabott egyéni szolgáltatás volt, hiányoztak azonban a megvalósításhoz szükséges személyi és infrastrukturális feltételek. A rendelkezésre álló alacsony családgondozói létszám és az évről évre növekvő kliensforgalom mellett kellett a szolgáltatásokat biztosítani. A két szolgálat négy családsegítő családgondozója több mint 800 fő együttműködését koordinálta. Egy-egy családgondozóra így kezelhetetlenül sok kliens jutott, s a személyes kapcsolatokhoz, a problémafeltáráshoz és a mentálhigiénés szolgáltatáshoz a háromhavonta előírt, egy-szeri kötelező megjelenés kevésnek bizonyult. A családsegítők biztosították a szolgáltatásokat – információnyújtás, tájékoztatás, életviteli és jogi tanácsadás, mentálhigiénés foglalkozás –, s bár többször is tartottak álláskereső tréninget, nem érezték úgy, hogy a beilleszkedési program céljához közelebb jutottak volna. A túlterhelt, folyamatosan időzavarral küzdő szakembereknek nem volt elegendő idejük a kliensekkel komolyabban foglalkozni, az egyéni foglalkozások végül a legszükségesebb információcserére szűkültek le.

A mentálhigiénés szolgáltatás idő- és szakemberhiány miatt nem tudott kellő hatékonysággal működni, és a munkaerő-piaci reintegráció sem hozta meg a várt eredményt. Nagyon kevesen akartak a legális munkaerőpiacra visszakerülni – a többség a szociális juttatásokra és a feketemunkára rendezkedett be –, de nekik sem sikerült. Az elmúlt években az együttműködésre kötelezettek közül senki sem tudott kilépni a munkanélküliségből, mert a térségben a munkahelyek száma folyamatosan csökkent. A kötelező előírásokat teljesítették – különben elvesztenék a szociális segílyt –, de ezzel ki is merült a családsegítők eszköztára és a munkanélküliek együttműködési hajlandósága.

Az önkormányzatok közfoglalkoztatási politikájának közös pontja, hogy az elmúlt évek alatt kialakították a közfoglalkoztatásba folyamatosan beforgatott, közel állandó összetételű csoportot, melynek nagyságát döntően az elvégzendő feladathoz és a hiányzó munkaerőlétszámhoz igazították. Az önkormányzati intézmények, elsősorban a szociális ellátórendszer legégetőbb munkaerőhiányát valamennyi településen közfoglalkoztatással oldották meg. Így kerültek be a közmunkások közé ügyintézők, fiatal tanítók, napközis tanárok éppúgy, mint takarítók vagy a házi segítségnyújtásban részt vevő mindeneselek. Évek tapasztalatai, a munkáltatók elégedettsége szűrték a közfoglalkoztatottakat, s ennek eredményeként hosszabbították folyamatosan a közfoglalkoztatásban való részvételt, vagy rotációval egy-egy feladat elvégzésére mindig ugyanazokat hívták be közmunkásként.

Hasonló elv szerint zajlott a település-üzemeltetési feladatok ellátását biztosító brigád(ok) szervezése is. Előnyben részesítették azokat, akik megbízható, hatékony munkát végeztek, különösen a szakmunkásokat, akiknek szakmai tudását és tapasztalatát karbantartási-javítási munkákban, az intézmények kisebb felújításánál – festés, szerelvények javítása stb. – kamatoztathatták. A közfoglalkoztatás keretében takarították az utakat, parkosították, levágták az árokpartokon a fűvet, cserjeirtást végeztek, a temetőt tartották rendben és a külterületen a földutak karbantartását, valamint a belvízelvezető árkok tisztítását is a közmunkásokkal végeztették. A közterületek karbantartására, szépítésére több embert beforgattak a közfoglalkoztatásba, a gépek kezelését – fűnyírókasza, traktor – azonban állandó összetételű és folyamatosan visszahívott, összeszokott csoportra bízták.

4. A feketefoglalkoztatás és a közmunka

Annak ellenére, hogy a közfoglalkoztatás egyik célja az, hogy legális munkával legális jövedelemhez juttassa a munkanélkülieket, a foglalkoztatás szervezése, megvalósításának rendszere, a munkanélküliek közcélú vagy közhasznú munkája, ahogy ma, úgy korábban is igazodott a feketegazdaság rendszeréhez. Az önkormányzatok figyelembe veszik a dömping munkacsúcsok időszakát, és a közmunkások behívását is ehhez igazítják. Az össznépi összekacsintásban mindenki részt vesz. Az önkormányzatok a számukra értékes munkaerőt, pontosabban fogalmazva a nem teljesen használhatatlan munkanélkülieket nem hívják be a mezőgazdasági dömpingmunka idején, elengedik őket a munkából, vagy elfogadják a nem létező betegségről hozott orvosi igazolást.

„Dolgos emberek élnek itt, nem igaz, hogy nem akarnak dolgozni, csak hát nincs munka. Nemcsak itt, mert ez itt nagyon kicsi falu, de Csengerben is zárnak be az üzemek. És az a kis pénz, amit kapnak kézhez, egy család eltartására nem elegendő. Kevesen tudnak elmenni Tyukodra a konzervüzembe időszakira, legtöbbször a gyümölcszedéssel tudnak valami pluszt keresni, és erre mi figyelünk is, úgy osztjuk be a közmunkát, de akkor elvárjuk, hogy rendszeresen dolgozzon [a közmunkán].” (polgármester)

A feketemunka és a közfoglalkoztatás összeegyeztetése, az informális gazdaság munkaerőigényéhez való igazodás mindenkinek érdeke. Az önkormányzatnak azért, mert a munkanélküliek hozzájuthatnak többletjövedelemhez, és a költségvetést talán kevésbé terhelik segély iránti kérelmeikkel. A munkanélküliek kapcsolatrendszerétől, valamint a közfoglalkoztatásban végzett munkájuk megítélésétől függ, hogy a feketemunkába hogyan tudnak bekapcsolódni. A rendszer fenntartását erősíti, hogy a közfoglalkoztatást szervező és irányító, vagy csak az önkormányzat intézményeiben dolgozó köztisztviselők, közalkalmazottak is ott található a feketefoglalkoztatásban érdekelt „munkaadói csoportban”. Ha nem is rendelkeznek ültetvényvel, de a kiterjedt kertekben az 50–100 darab gyümölcsfa megszedését a család nem tudja elvégezni, szükségük van napszamosra, akit feketén fizetnek.

Jelentős eltérés figyelhető meg az apró- és törpefalvakban, valamint a nagyobb településeken részben szegregáltan élő cigány népesség munkavállalási lehetőségei és „integráltságuk” mértéke között. A kistelepüléseken érzékelhetően működik a fekete alkalmi munkák rendszerére is kiterjedő láthatatlan kapcsolati háló, mely jól-rosszul, de benn tartja a családokat a lokális társadalomban. Minden családnak vagy termelőnek megvannak a „saját” napszamosai, akik között cigányok is vannak. A kapcsolat stabilitásának feltétele a napszamosok megbízhatósága, a munkaadó elvárásainak megfelelő munkavégzés.

A sok gyümölcsfával rendelkező családok a szedés idején még akkor is foglalkoztatták a nagyobb tömbben élő, alacsony munkakultúrájának tartott cigányok csoportját, ha a szedők munkavégzésével nem voltak mindig elégedettek.

„A cigányok nem ismerik a napszám fogalmát. Elmennek napszámba, ők úgy mondják, de ilyen náluk nincs. Most 50–60 forintért vették át a gyümölcsöt, a napszamosok az átvételi ár feléért szedtek. A cigányok mindig összeállnak, 3–4 ember megy egy-egy családból, és addig szednek, míg a 3–4000 forintot meg nem szedik. Ezt két-három óra alatt elérik. Akkor fogják magukat és közlik, hogy fizessék ki őket, nekik ennyi elég volt. Hiába mondják nekik, hogy a napszám az nem három óráig tart, őket nem érdekli. Mint ahogy az sem, hogy a fát meg kell szedni, nem pedig a legkönnyebben elérhető helyről kell ész nélkül, a fát törve leszedni a gyümölcsöt. Nem

AZ „ÚT A MUNKÁHOZ” PROGRAM ELSŐ ÉVÉNEK EREDMÉNYEI

érdeklí őket, hogy a gyümölcs ne törjön. Annyira nincs köszönet a munkájukban, hogy egyre kevesebben hívják őket, vannak magyarok, akik rendszeresen dolgoznak.”(családsegítő)

Nem tudjuk megítélni, hogy mennyire reális az a kép, amit az interjúk során a cigány feketemunkások alacsony munkakultúrájáról hallottunk. Az viszont e beszélgetésekből kiderült, hogy az elszegényedő többségi családok számára felértékelődött a hagyományos idényjellegű, egyébként erőteljesen szűkülő feketemunka piaca, amelyről így fokozatosan kiszorulnak a cigány családok.

5. Az „Út a munkához” program bevezetése és a közfoglalkoztatás ellentmondásai

A kistélepülések képviselőtestületei nem elégedtek meg a rendszeres szociális segélyre vonatkozó törvényi szigorítással, minél több munkanélkülit szerettek volna a rendelkezésre állási támogatásban részesülőkhöz (továbbiakban RÁT) közé átsoroltatni, arra hivatkozván, hogy a segélyezett többsége kerüli a munkát, nem akar dolgozni és így akar jövedelemhez jutni. Felajánlották az 55 évnél idősebb, nem egészségkárosodott segélyen lévőknél önkéntes átminősítését, s egyben el is várták az érintettektől, hogy éljenek e lehetőséggel.

A kisfalvak esetében a település mérete és részben a munkanélküliek viszonylag alacsony száma miatt fel sem merült, hogy a RÁT besorolású munkanélküliek számának emelkedése a közfoglalkoztatásban problémát okozhat.

A törvény rendelkezéseinek végrehajtása és az önkormányzat lehetőségei közötti ellentmondást viszont már pontosan érzékelték a nagyobb lélekszámú települések önkormányzatai. A térségi központ képviselőtestülete elé került előterjesztésben a jegyző felhívta a figyelmet azokra a veszélyekre, amelyek a megnövekedett létszámú közmunkások foglalkoztatásával járhatnak. A testület elé került első anyagban az intézmények körében végzett felmérésre, valamint a településüzemeltetést végző kht. létszámgényére alapozva úgy számoltak, hogy az önkormányzat intézményeinek munkaerőigényét 70 fővel lehet biztosítani, a településüzemeltetési feladatok ellátása pedig maximum 40 fővel megoldható. A közfoglalkoztatási terv első változatában tehát 110 közfoglalkoztatásba bevonható közmunkás jelent meg, a képviselőtestület azonban ragaszkodott hozzá, hogy mind a 425 RÁT-osra készüljön el a foglalkoztatási terv, még akkor is, ha a potenciális közmunkások közel háromnegyedére nincs szüksége az önkormányzatnak, mert értelmes feladatot nem tud biztosítani számukra. Az önkormányzat a munkaügyi ellátó rendszerben végbement változások egyetlen előnyét abban látta, hogy így vissza lehet szorítani a rendkívüli segélyek iránti erősödő, és egyre agresszívabb igényeket. A vizsgálatba vont népesebb község képviselőtestületét közel sem fűtötte a kistélepüléseken megfigyelhető átsorolási hév, nem akartak mindenkit feltétlenül RÁT-ossá átminősíteni, de nem volt választási lehetőségük. Az átsorolással ezen a településen a rendszeres munkavégzésbe bevonhatóak száma 365 főre emelkedett, és felmerült a kérdés, hogyan tudják az embereket beforgatni a közfoglalkoztatásba, hogyan tudják biztosítani a finanszírozás önrészét.

A közfoglalkoztatás átgondolásakor, a közfoglalkoztatási terv készítését megelőzően kiemelt fontosságra tett szert az intézmények munkaerőigénye.

Az elmúlt években csak a legszükségesebb létszámot biztosították a közfoglalkoztatás révén, de a rendszer megváltozásával az intézmények vezetői előtt megnyílt a lehetőség, hogy olyan feladatok elvégzésére is találjanak munkaerőt, melyre egy évvel korábban gondolni sem mertek. A közfoglalkoztatással az intézmények emelni tudják szolgáltatásaik minőségét, biztosítani új szolgáltatások elindítását. Ugrásszerűen nőtt a takarítóként, ügyintézőként dolgozó közcélú munkások száma. Kétségtelen, hogy a közfoglalkoztatásból a térség központjának intézményei profitálnak a legtöbbit, de a kistelepülések is megoldották az óvodák és a házi segítségnyújtás létszámgyújtásait. Az önkormányzatok már az elmúlt évben felajánlották a munkanélkülieknek, hogy elvégezhetik a szociális munkás tanfolyamot. Akik megszerezték a szükséges képzettséget, biztosak lehetnek benne, hogy tartósan alkalmazák őket; az egyik aprófaluban például négy munkanélküli végezte el a tanfolyamot, így két-két embert folyamatosan a közfoglalkoztatásban tudnak tartani.

A RÁT-ba átsoroltak magas száma ellenére a hiányzó munkaerőt mégsem tudják minden településen maradéktalanul pótolni. Ezzel kellett szembenézni a nagyobb településeken az intézmények vezetőinek is.

„Szóltak a polgármesteri hivatalból, hogy nézzük meg a RÁT-osok listáját, és amire szükségünk van, azt ebből tudják biztosítani. Az óvoda vezetőjével néztük végig a több, mint 300 fős listát, de két emberrel többet nem találtunk, akiről azt mondtuk, hogy igen, ő valószínűleg megfelelne, tudjuk, hogy dolgozni is fog. Közél húsz éve élek a településen és családsegítőként dolgozom, a lista tulajdonképpen a kliensek nevét tartalmazta, nagyon is jól ismerem őket. Még takarítót sem találtam.” (családsegítő)

A településüzemeltetési munkálatok elvégzéséhez is túl sokan állnak rendelkezésre, miközben nem bővült a feladatok száma. A hagyományos köztisztasági munkákat – ároktisztítás, parkosítás, a temető rendben tartása, fűnyírás, cserjeirtás, végső esetben az önkormányzati földutak karbantartása – tudják elvégeztetni a közfoglalkoztatás keretében.

Nem kis gondot okoz a településeknek, hogy a közfoglalkoztatásba bevonhatók számára nem tudnak elegendő eszközt biztosítani. A kistelepüléseken az eddigi szerszámhasználatot még jobban megszigorították, ha egy eszköz tönkremegy, a darabokkal is el kell számolni. Volt olyan önkormányzat, amelyik az eszközhiány pótlására szolgáló fedezetet az állami támogatásból finanszírozta, de az ÖNHIKI igénylésekor az Államkincstár az összeget levonta az ÖNHIKI támogatásból.

Szerencsésnek mondhatják magukat azok a települések, melyek rendelkeznek annyi forrással, hogy a szükséges fejlesztések anyagszükségletének legalább egy részét biztosítani tudják. Az egyik aprófalunak „szerencséjére” nem volt nyertes pályázata, így a közfoglalkoztatás keretében ki tudják építeni a járdát, mert a szükséges anyagok vásárlásához rendelkeznek fedezettel. Ugyanezt több önkormányzat nem mondhatja el magáról. Hiába jutottak ugyanis pályázatokon fejlesztési forráshoz, a kötelező tendereztetés miatt nem vonhatják be a munkába saját közmunkásaikat. Csak annyi mozgásterük maradt, hogy a tenderből egy-egy kisebb munkát kivesznek, és a közmunkásokkal végeztetik el.

Az önkormányzat lehetőségeit így látja az egyik aprófalú vezetője:

„Most adtuk át a sportcentrumot, kiköltekeztünk, nincs szabad pénz, amit oda tehetnénk, hogy a munka anyagát megvásárolhassuk. Nyertünk az óvoda felújítására, de ez tendereztetés, nem mondhatjuk meg, hogy ki csinálja. Ha megmondhatnánk, akkor biztos tudnánk munkát adni

AZ „ÚT A MUNKÁHOZ” PROGRAM ELSŐ ÉVÉNEK EREDMÉNYEI

az embereknek, vagy ha helyi, úgy értem: kistérségi nyerné a pályázatot, akkor valahogy meg tudnánk egyezni vele. De eddig mindig fővárosi cégek nyertek minden tendert a térségben, és azok hozzák magukkal saját embereiket, akiket az országból szedtek össze. Velük nem lehet egyezkedni.” (polgármester)

Az általunk megkérdezett önkormányzati vezetők, polgármesteri hivatali dolgozók a közfoglalkoztatás keretében elvégezhető feladatok korlátait állítják szembe a gazdaság, különösen a mezőgazdaság idényjellegű munkaigényével. Az ellátórendszer változásai nem generálták a feketemunka kifehéritését, a térségben mindössze 10 munkanélküli foglalkoztatását legalizálták a vállalkozások, azt is csak azért, mert az önkormányzatok meglebegtették előttük, hogy legalább négy és fél hónapra behívják közmunkára legrátermettebb munkásaikat. A térségben közkeletű a felfogás, hogy a feketemunka végleges felszámolását az biztosítaná, ha a vállalkozók vagy a kisebb rész-munkaidős gazdaságok ugyanolyan feltételekkel, vagyis 95 százalékos állami támogatással foglalkoztathatnának munkanélkülieket, mint az önkormányzatok. Ez az önkormányzatok körében egyöntetű vélemény abból is fakad, hogy a köztisztviselők, közalkalmazottak, és nem utolsósorban az önkormányzati képviselők jelentős része egyben gazdasági szereplő is.

„Nem érthető, hogy miért ezt a merev rendszert használják. Nem tagadom, hogy az önkormányzatok jól járnak, mert kis önerővel tudnak nagyobb foglalkoztatást biztosítani, de a foglalkoztatást képtelen egyedül megoldani az önkormányzat. Ezzel a feketemunka nem szűnik meg, mert a gyümölcsöt le kell szedni, a fát meg kell metszeni. Miért nem csoportosíthatnák át a forrás egy részét a gazdaság szereplői számára? Ugyanazokkal a feltételekkel juthatnának hozzá, mint az önkormányzatok, ez valóban gazdaságélénkítő intézkedés lenne, és egy csapásra több legyet is üthetnének.” (jegyző)

A térségben annyira erős volt a gazdaság szereplőinek nyomása, hogy a változtatás igényét a térségi központ polgármestere meg is fogalmazta a miniszter felé. A kedvező változásokra várva, a gazdaság olcsó munkaerő iránti kereslete és a közfoglalkoztatás kényszere közötti ellentmondás feloldására addig is megtalálták a kiskaput: volt olyan önkormányzat, mely ültetvényt bérelt, amelyen a közfoglalkoztatottak szedik a gyümölcsöt, vagy hónapokkal később, válogatott csoportban metszik a fákat.

Az előző évek gyakorlatában a munkanélküliek átlag 2–4 hónapig dolgoztak napi nyolc órában közmunkásként, de a jogszabályi változásokkal a foglalkoztatás idejét legalább 90 munkanapban és napi hat órában határozza meg a törvény. A RAT-on lévők száma folyamatosan emelkedik, napról napra újabb munkanélküliek lépnek be a rendszerbe. A nagyobb települések már a közfoglalkoztatási terv készítésekor tudták, hogy nem tudnak minden rendelkezésre állási támogatáson lévő munkanélkülit behívni közmunkára.

A térség egyik legnépesebb falvában azzal számolnak, hogy a napi hatórás foglalkoztatás sem elegendő az összes RAT-os foglalkoztatására. Hasonló gondokkal néz szembe a város is, ahol az önkormányzat napi nyolc órában foglalkoztatja a közmunkásokat. Mindkét településen több száz munkanélkülit kellene bevonni a közfoglalkoztatásba, ám ennek reális alapját nem látják. A törvény csak az ellátások új kategóriái szerinti besorolást tette kötelezővé, de nem a közfoglalkoztatást, ezért a közcélú munkások között biztos helye továbbra is csak a „válogatott” munkanélkülieknek van, a többi rendelkezésre állási támogatáson lévő munkanélküli foglalkoztatása esetleges és teljesen bizonytalan.

Mivel a közfoglalkoztatásba nem kötelező, és sok esetben nem is lehet mindenkit bevonni, igen tág a tere annak, hogy az önkormányzatok – való-

jában a polgármesterek – saját szempontjaik alapján, maguk döntenek arról, hogy ki marad a 28 500 forintos RÁT-on, és ki juthat közmunkásként, legalább néhány hónapig, magasabb jövedelemhez.

„A listát mindig a polgármester nézi át, mert ő a foglalkoztató, ő mondja meg, hogy kit kell behívni és azt is, hogy kit nem. És vannak, akiket sosem fog behívni. Nemcsak azok kerülnek a rossz csoportba, akik hírhedten bajkeverők vagy alkoholisták, és mindenki tudja, hogy nem dolgoznak, azok előbb-utóbb bekerülnek, vannak ott tanultak is. Aki nem az ő szavazóbázisához tartozik, az rendre kimarad. Annak csak a RÁT támogatás jut, és reménykedhet benne, hogy a választásokon a polgármester megbukik.” (jegyző)

Annak ellenére, hogy a 90 munkanapos közfoglalkoztatás gondot jelent az önkormányzatoknak, és jelzik, hogy nem tudnak mindenkit beforgatni a rendszerbe, megfigyelhető, hogy a számukra értékes munkaerőt folyamatosan a közfoglalkoztatásban tartják. Az intézményekhez kihelyezett munkanélküliek szerződését ugyanakkor havonta hosszabbítják, ezzel teljes bizonytalanságban tartva az intézmények vezetőit, ellehetetlenítve az intézmények feladatterveinek és belső munkamegosztásának tervezését.

„A családsegítő szolgálat kapott egy prevenciós munkatársat. Eddig ezt a fontos szolgáltatást nem tudtuk biztosítani, mert egyszerűen kevesen vagyunk, és ez nem kötelező feladat, de meggyőződésünk, hogy nagyon fontos terület. Az a gondom, hogy megterveztük a térség iskoláiban az előadásokat, a foglalkozásokat, az iskolák igényt tartanak rá, mert sok gond van, de nem tudom, hogy meddig maradhat a munkatárs. Havonta hosszabbítják a szerződését, és nem tudom, mikor mondják, hogy emyi volt, nincs tovább. Akkor a prevenciós munka is befejeződik, mert nincs rá ember.” (családsegítő)

A nagyobb települések közfoglalkoztatásában jelentkező szelekció hozzájárul a cigány származású munkanélküliek életfeltételeinek romlásához. Az önkormányzatok vezetői, a hivatali dolgozók szerint alacsony a munkakultúrájuk és gyenge a munkafegyelmük, ezért csak vonakodva forgatják be őket a RÁT-nál több jövedelmet biztosító közfoglalkoztatásba – anyagi helyzetüket tovább rontja az a már említett tény, hogy fokozatosan szorulnak ki a mezőgazdasági időszakos feketemunka piacáról is.

A törpe- és aprófalvakban az önkormányzatok a megnövekedett létszám ellenére elképzelhetetlennek tartják, hogy a közfoglalkoztatásba ne vonjanak be mindenkit, függetlenül a rászorulóknak etnikai hovatartozásától, hogy ezzel is javítsanak a munkanélküliek jövedelmi helyzetén. Aki többször is jelzi, hogy szeretne dolgozni, azt hamarabb behívják; eddig is ez volt a gyakorlat. Az aprófalvakban az okoz feszültséget, hogy az 55 év felettek is kérték (amúgy elvárt) átsorolásukat a RÁT-osok közé, de az önkormányzatok a közfoglalkoztatásban a fiatalabbakat és családosokat részesítik előnyben.

„Nálunk négy 55 év feletti is van, aki vállalta az átsorolást és már mindegyik szolt, hogy mikor hívjuk, mikor adunk neki munkát. Nem tudom eldönteni, hogy mi alapján válasszam ki azt az egyet vagy kettőt, akit beemelhetnénk. Így amellet döntöttem, hogy ebben az évben egyik sem kerül befordításra, hanem jövőre egyszerre hívjuk be mind a négyet. Más nem tudok tenni, ez talán a legjobb.” (polgármester)

A sok potenciális közmunkás és a kevés értékteremtő munka ellenére egyetlen önkormányzat sem gondolkodik térségi vagy több települést átfogó közfoglalkoztatás megvalósításában. A társulás keretében végzett közmunka ellen hatnak a települések nagyságában, érdekérvényesítési képességében jelentkező különbségek, az önkormányzati közfoglalkoztatás tekintetében

kedvezőtlen kötelező tendereztetés, az eltérő fejlesztési törekvések és nem utolsósorban a polgármesterek ragaszkodása a források és közmunkások feletti rendelkezési joghoz.

6. A közfoglalkoztatás szervezése

A kistélepüléseken, aprófalvakban a kis léptékből fakadó, szorosabb és személyes emberi viszonyok és az emberek megélhetéséért érzett felelősség is mozgatja a polgármesterek ama törekvését, hogy a közfoglalkoztatásba lehetőleg mindenkit bevonjanak. Valamennyien hangoztatják: tisztában vannak azzal, hogy a havi hatvanezer forintos jövedelem nem sok, és ezért nem is állíthatnak fel irreális követelményeket az emberekkel szemben („nem vagyok embernyúzó hajcsár”), mindazonáltal elvárják a rendes munkavégzést.

A kistélepüléseken figyelhető meg (jelenleg) a legnagyobb szigor azokkal a hiányzókkal szemben, akikről mindenki tudja, hogy feketenapszámon vannak.

„Nem szólt, nem kéredzkedett el, nem vett ki szabadságot, egyszerűen nem jött két nap a munkába. Mikor eljött, azt mondta, hogy szabadságon volt, de nem volt. Mondtam, hogy tudom, napszámban volt, azt is tudom, hogy kinél. Mikor elkezdődött a munka, én mindenkinek megmondtam, hogy ha valami miatt el akar menni, akkor szóljon, kiírjuk a szabadságot, vagy ha már nincs, akkor valahogy megoldjuk, de ezt nem engedem. Két napot nem igazoltam, ami azért veszélyes, mert a harmadik igazolatlan nap után kiesik a rendszerből két évre. Mondtam neki mindenki előtt, hogy ezt ne akarja rám terhelni, ez az ő felelőssége. Muszáj volt végigvinni, mert ha hagyom, akkor mindenki azt csinál, amit akar, és az egész foglalkoztatás szétesik. Ezt nem engedhetem meg. Persze rá két napra hozott orvosi igazolást, de nem fogadtam el, továbbra is két nap igazolatlanja van. Ez komoly figyelmeztetés volt a többieknek is.” (polgármester)

Az aprófalvakban működő, a legelesettebb családok számára kapaszkodót nyújtó biztonsági háló, a segélyezési gyakorlatok helyi sajátosságai, valamint a lakosság anyagi helyzetének folyamatos romlása együtt eredményezik a közmunkán megkövetelt munkafegyelmet. Az előregedő vagy a térségben jómódúnak számító falvakban a segélykérés szégyennek számít, csak a munkával szerzett jövedelem elfogadható, ezért elvárják a közmunkásoktól is, hogy rendszeresen dolgozzanak. A térség legszegényebb, magas arányban cigányok lakta aprófalvában az önkormányzat minden család számára biztosít évente több alkalommal pénzbeli és természetbeni juttatást (családonként 5000 forint, karácsonyi ajándékként tartós élelmiszer-csomag 3000 forint értékben, kisnyugdíjasok étkezési díjának részleges átvállalása). Cserében elvárja, hogy a közfoglalkoztatásban tisztességesen helytálljanak az emberek, és a falu hasznára fordítsák munkaerejüket.

A térségi központban, a nagyobb lélekszámú falvakban gondot okoz a településüzemeltetési feladatokat ellátó brigádok irányítása, valamint a munka számonkérése. A két legnagyobb településen továbbra sincsenek vegyes brigádok, külön brigádokban dolgoznak a cigányok, és külön a többiek, mert senki sem hajlandó vegyes brigádban részt venni. Igaz, a rájuk bízott munkák is különböznek. A magyar brigádok feladata elsősorban az intézmények festés utáni takarítása, a parkfenntartás, míg a cigányok végzik a köztisztasági feladatokat (ároktisztítás, fűvágás, cserjeirtás). Annak, hogy a közfoglalkoztatottak száma emelkedett, különösen a városi közterületeken, nincs látszatja. Az utcák, terek szemetesek, piszkosak, a közterületeken dolgozó munkások két-három óra alatt szétszélednek, vagy órákon keresztül

az árokparton ülnek. A látszatomunka után járó bérezés miatt érzékelhetően nő a feszültség.

„Mikor az asszonyok mennek haza a reggeli műszakból és látják, hogy az utcák szemetesek, a cigányok meg ott ülnek, vagy fekszenek az árokparton, napoznak, cigarettáznak, és többet kapnak kézhez, mint ő, aki napi nyolc órát nyom le a szalag mellett, akkor bizony nagyon felmegy a pumpa. Egyre többen teszik szóvá. Amikor már túl sok ideges asszony van, akkor nem tudunk mást tenni, szólunk az irányítójuknak, hogy vigye ki őket a külterületre, árkot takarítani, ne lássák az emberek.” (jegyző)

A városban e sajátos munkaszervezést azzal indokolják, hogy képtelenek a cigány brigádokat rászorítani a munkára, a folyamatos konfliktusokat pedig senki sem vállalja. Csak úgy szankcionálhatnák a hiányzást, vagy az idő előtti távozást, hogy regisztrálják az igazolatlan napokat. A legtöbb munkanélkülinek már van is két hiányzása, de az ellátásokból való kizárás eredményező harmadik napot nem írják be. Az önkormányzatok már csak költségvetési okokból sem érdekeltek a szankcionálásban, inkább eltűrik a hiányzást, a közmunkásokkal elégedetlen lakosságtól érkező felháborodott bejelentéseket, de nem vállalják a kizárás következményeit.

„Kezdetben felmerült, hogy be kell velük tartatni a munkaidőt, és ha másként nem megy, akkor akár a kizárást is vállalni kell, de amikor meghallotta a polgármester az elképzelést, közölte velünk, hogy szó sem lehet róla. Ma kizárjuk, holnap már ott veri az asztalt, és akár így, akár úgy, végül mégis az önkormányzat nyakába szakad minden, mert bánja fene, ha ő [munkanélküli] nem eszik, de ott vannak a gyerekek.” (jegyző)

Az ellátásból való kizárás helyi szinten semmit sem old meg, csak újabb konfliktusokat eredményez. Amíg a foglalkoztatásból a munkanélküliek jövedelemhez jutnak, addig nem jogosultak semmilyen segélyre, így az önkormányzatok számára ez az egyetlen út, hogy a segélyezéssel járó elkerülhetetlen konfliktusoknak elejét vegyék, és nem utolsósorban, hogy a költségvetés szociális kiadásait valamelyest csökkentsék. A tényleges munkavégzés nélküli foglalkoztatás nemcsak újabb helyi feszültségeket és konfliktusokat generál, de ellentmond a program céljainak is. Megjelenését szükségszerűen hívta életre a közfoglalkoztatásba beforgatható munkanélküliek számának ugrásszerű emelkedése és a foglalkoztatáshoz rendelt kevés értelmes feladat, a rendelkezésre álló szűkös források és eszközpark.

7. A program hatása a szociális szakmai szolgáltatásokra

A vizsgálat időpontjában (2009. szeptember) az érintett településeken a rendszeres szociális segélyben részesülők száma nem érte el a 20 főt, míg a közfoglalkoztatási tervek 2008. évi adatai közel 700 aktív korú nem foglalkoztatotról tudósítanak! A segélyezettek száma azért csökkent ilyen drasztikus mértékben, mert a segélyezettek csoportjában csak az egészségkárosodottak maradtak változatlan számban, az 55 évnél idősebbeknek valamennyi önkormányzat felajánlotta az átsorolás lehetőségét, amellyel sokan éltek is. Azt viszont láthattuk, hogy a közfoglalkoztatásba már igen korlátozottan tudják bevonni őket. A napközbeni gyerekelhelyezés megoldhatatlansága miatt a vizsgált településeken mindössze egyetlen, gyermekét egyedül nevelő anya jogosult továbbra is a rendszeres szociális segélyre.

AZ „ÚT A MUNKÁHOZ” PROGRAM ELSŐ ÉVÉNEK EREDMÉNYEI

A rendszeres szociális segélyezettek számának zuhanásszerű csökkenését érzékelik a családsegítő szolgálatok is. A csengeri családsegítőknek a beilleszkedési programban egy évvel ezelőtt közel ötszáz kliensük volt, ezzel szemben napjainkban a kijelölt családgondozónak öt segélyezettrel kell tartani a kapcsolatot! A szolgálat nyolc települése közül továbbra is csak az a négy önkormányzat képviselőtestülete kötelezte együttműködésre a segélyezetteket, amelyik a program bevezetése előtt is a szociális szolgáltató partnere volt. Az együttműködési nyilatkozatot aláíró munkanélküliek között található egészségkárosodott és ötvenötödik életévét betöltött diplomás is. Valamennyien a nyugdíjazásukat szeretnék elérni, így a családgondozó feladata a nyugdíjazás feltételeinek tisztázása és az ehhez szükséges információk összegyűjtése. A porcsalmai mikrokörzet családsegítő szolgálat a több száz kliens helyett 2009-ben csak tíz fő segélyezettrel írt alá együttműködési szerződést.

Az ellátórendszerben végbement változások eredményeként a rendelkezésre állási támogatásban részesülő munkanélküliek elestek a beilleszkedési program által biztosított szociális szolgáltatásokról. Igaz, ahogy a korábbi, úgy a jelenlegi kapacitások sem elegendőek ahhoz, hogy a RÁT-osok körére is kiterjedjen a beilleszkedési program, ennek ellenére a szakma képviselői szerint elhibázott a jelenlegi szabályozás.

„Ennek semmi értelme, még akkor sem, ha saját magunk ellen beszélünk. A most együttműködésre kötelezettekkel tudunk foglalkozni, hisz csak néhány maradt, de a rendszerben azok maradtak, akik számára az együttműködés semmit sem nyújthat már, még a munkanélkülieken belül is kontraszelektáltak. Attól, hogy áttették őket egy másik kategóriába, és nem rendszeres szociális segélyesek, semmi sem változik, nem lett jobb, sőt rosszabb, mert sokan lesznek, akiket nem hívnak be, azoknak jelentősen kisebb jövedelmük lesz, a gondok maradtak és látjuk, hogy az önkormányzat nem tudja kezelni. A szakmai segítség továbbra is kell és értelme is lenne, de csak akkor, ha van hozzá elegendő kapacitás, jelenleg nincs emberünk.” (családsegítő)

A RÁT-osok munkaerő-piaci reintegrációját támogató új elemként jelent meg az alacsony iskolai végzettségű tartós munkanélküliek kötelező felzárkóztató képzése. Az alapkompenciák megerősítése, a nyolc általános iskola elvégzése minden 35 év alatti RÁT-os számára kötelező, ha az ellátórendszerben kíván maradni. Az iskolai végzettség felülvizsgálata és a képzés megszervezése a regionális képzőközpont feladata, azonban a szervezésben – a terepkutatás idején – érzékelhető volt a késedelem és a zavar, valamint az önkormányzatok teljes érdektelensége.

„Az önkormányzat nyakába varrták a rengeteg embert, semmit sem tudunk, mi lesz az oktatóssal, azt a képző központ csinálja, semmi közünk hozzá. De azt nem várhatják tőlünk, hogy ennek a felelősségét is magunkra vegyük. Ha lesz képzés, akkor biztos, hogy nem a közfoglalkoztatás terhére, vagy mehetnek munka után, nem halnak bele.” (jegyző)

Nem sok sikerrel kecsegtetnek az „Út a munkához” programtól független, korábbi törekvések elért eredményei sem. Egyszerre túl sok forrás, pályázat kínált lehetőséget a felzárkóztató képzésre és túl sok szervezet kívánt pályázni. A leghátrányosabb helyzetű térségek felzárkóztató („Nem mondunk le senkiről!”) programja keretében is kidolgozták projektötletként a munkanélküliek képzését, de az „Út a munkához” program megjelenésével mindenki kívár, a szervezés teljesen elhalt. A képzésekben nem érdekeltek a munkanélküliek sem, mert a felzárkóztató oktatás ideje alatt eleshetnek a feketemunka biztosította jövedelemtől, kockáztatva, hogy többet nem hívják

őket dolgozni, és a képzés befejeztével sincs reális esélyük az elhelyezkedésre.

8. Összefoglalás

Az „Út a munkához” program bevezetésével nem indultak el a remélt kedvező változások a térség közfoglalkoztatásában, s nem teljesültek a változásokhoz fűzött remények. A közfoglalkoztatásba bevonható aktív korú munkanélküli csoport létszámának ugrásszerű emelkedését nem követte az értelmes, értékteremtő munkafeladatok körének bővülése. A program nem vagy alig hozott változást a települések évek óta kialakított közfoglalkoztatási gyakorlatában.

A rendszer lehetővé teszi az önkormányzatoknak, hogy intézményeikben a munkaerőhiányt megszüntessék, ami kétségtelenül hozzájárulhat a szolgáltatások minőségének javításához. Ez a törekvés azonban felerősíti a már létező szelekciót a munkanélküliek között; elsősorban a tanultabb, helyi középrétegekhez tartozó, jellemzően nem cigány származású munkanélküliek kerülnek be a közfoglalkoztatásba, és őket is kívánják folyamatosan a rendszerben tartani.

A RÁT-osok számának és a közfoglalkoztatás időtartamának függvényében a települések eltérő gyakorlatokat folytatnak. A kistelepülések, aprófalvak a munkanélküliek viszonylag alacsony száma miatt és a hagyományos helyi gyakorlatok nyomán arra törekcsenek, hogy minden rendszeres munkavégzésre alkalmas munkanélkülit foglalkoztassanak.

Minél nagyobb egy település, minél nagyobb benne a szegregáltan élő, tartósan munkanélküli cigány lakosság aránya, annál erősebben érvényesül a közfoglalkoztatásban a szelekció. A nagyobb települések nem tudják, s nem is akarják feltétlenül biztosítani, hogy minden munkanélküli bekerüljön a közfoglalkoztatásba. Számukra elsődleges szempont, hogy csökkenjen a rendkívüli segélyek iránti kérelmek száma és összege. Van olyan nagyobb lélekszámú település is, ahol e célkitűzésnek alárendelve igyekeznek mindenként beforgatni a közfoglalkoztatás rendszerébe, ez a gyakorlat azonban elegendő feladat, megfelelő munkaszervezés híján diszfunkcionálisan működik és konfliktusokat generál.

Az új rendszer várhatóan nem eredményez kedvező változást a feketemunka visszaszorításában és a munkanélküliek leghátrányosabb helyzetű csoportját alkotó cigányság életfeltételeiben sem. A közfoglalkoztatás eddig is igazodott és jelenleg is igazodik a feketemunka szerkezetéhez, munkaerő-szükségletéhez. Ha létre is jön változás, azt nem a közfoglalkoztatás generálja, hanem a gazdaság és a foglalkoztatás szerkezetében zajló folyamatok sora. A lakosság mind szélesebb rétegeit érintő jövedelmi, anyagi nehézségek, az elszegényedés érzékelhető terjedése felértékeli a feketemunka piacát, s ez erősíti a versenyt a potenciális feketemunkások között. Ennek egyik eredményeként a nagy tömbben élő cigányság fokozatosan kiszorul a feketemunkából, s ezt a folyamatot a többségi társadalom a cigányság alacsony munkakultúrájával és teljesítményével indokolja.

A program néhány hónapos működése is jelzi, hogy az önkormányzatok által szervezett közfoglalkoztatás nem terjed ki minden rendelkezésre állási támogatásban részesülő munkanélküliire, így viszonylag tartós munkajövedelmet sem garantál az ellátásra szorulóknak jelentős része számára. A közfoglalkoztatásban jelentkező szelekció továbbra is kitermeli a munkanélküliek

AZ „ÚT A MUNKÁHOZ” PROGRAM ELSŐ ÉVÉNEK EREDMÉNYEI

legelesettebb körét, melynek megélhetését kizárólag segélyek és támogatások biztosíthatják. Számukra a program sem tud új esélyt adni a munkaerő-piaci reintegrációra, ahogy az a remény sem teljesült, hogy a segélyben részesülők betelepítése a támogatott munkaerőpiacra lecsillapítja azokat a társadalmi indulatokat és konfliktusokat, amelyek nagyban hozzájárultak az „Út a munkához” program megszületéséhez.

Kérjük kedves Olvasóinkat,
hogy adójuk 1%-ával támogassák az *Esély*
társadalom- és szociálpolitikai folyóirat kiadását!
Hilscher Rezső Alapítvány
Adószám: 19650988-2-43